

КООРДИНАЦІЙНА РОЛЬ ПРОМИСЛОВО-ЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ В ПРОЦЕСАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті проаналізовано рівень інноваційної активності промислових підприємств України та розкрито координаційну роль промислово-логістичних центрів в процесах забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної промисловості. Визначено, що відродження конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств залежить від створення і розвитку промислово-логістичних центрів, як організаційних форм активізації процесів генерування інновацій в промисловості. Їх характерна особливість пов'язана зі здатністю координувати та примножувати існуючий інтелектуальний потенціал конструкторських бюро за рахунок втілення досягнень науково-технічного прогресу в знання та досвід вітчизняних інженерів-конструкторів і створення на цій основі високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, яка не має аналогів в світі.

Ключові слова: промисловість, конкурентоспроможність, інноваційна активність, промислово-логістичний центр.

V.V. DYKAN

Ukrainian State Academy of Railway Transport, Kharkov, Ukraine

COORDINATING ROLE OF INDUSTRIAL-LOGISTIC CENTERS IN PROCESSES OF PROVIDING OF COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Abstract - In the article the level of innovative activity of industrial enterprises of Ukraine is analysed and co-ordinating role of industrial-logistic centers in the processes of domestic industry competitiveness providing is exposed. It is certain that the revival of competitiveness of domestic industrial enterprises depends on creation and development of industrial-logistic centers, as organizational forms of activation of processes of innovations generation in industry. Their characteristic feature is related to ability to co-ordinate and increase existent intellectual potential of designer bureaus due to embodiment of achievements of scientific and technical progress in knowledge and experience of domestic engineers-designers and creation on this basis of highly technological competitive products which does not have analogues in the world.

Keywords: industry, competitiveness, innovative activity, industrial-logistic center.

Актуальність теми дослідження. В умовах високотехнологічної, інформаційної епохи потужним інструментом забезпечення прискореного розвитку підприємств та головним фактором підвищення їх конкурентоспроможності виступає здатність до акумулювання інноваційних розробок, заснованих на власному інтелектуальному потенціалі. Здатність до генерації, використання та розповсюдження нових знань стало базовою передумовою конкурентоспроможності та прискореного інтенсивного соціально-економічного зростання підприємств.

Однією з найактуальніших проблем вітчизняної економіки є підвищення конкурентоспроможності промисловості на основі її технологічного переоснащення й розвитку наукоємних галузей виробництва. Адже поглиблення науково-технічного та технологічного відставання від розвинутих країн, постійне недофінансування сфери науково-дослідної діяльності свідчать про відсутність в існуючі моделі управління інноваційними процесами в галузі стійких організаційних форм інноваційної діяльності, які б сприяли не тільки впровадженню технологій нового покоління, але й забезпечили взаємозв'язок сфери виробництва та комерціалізації інновацій зі сферою їх споживання [1]. Як свідчить досвід авангардних в технологічному розвитку країн істотним елементом забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в цьому співвідношенні виявляється організаційний фактор формування інтегрованих структур продукування інновацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний науковий внесок у дослідження проблем конкурентоспроможності підприємства зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Г.К. Азоев, А.Е. Воронкова, В.Л. Дикань, В.А. Павлов, М. Портер, Р.А. Фатхудинов [2–7]. В їх працях розглянуто питання діяльності підприємства в умовах конкуренції, приділено увагу розвитку та оцінюванню конкурентоспроможності підприємства та його продукції, класифікації її чинників. Питання ж інноваційного розвитку промисловості та формування ефективних організаційних форм інноваційної діяльності висвітлені в працях О.І. Амоші, Б.М. Андрушківа, І.Б. Висоцької, В.М. Геєця, Н.Б. Кирич, І.В. Луциків, О.Б. Прогайдак та інших [8–12]. Водночас необхідно відзначити, що в літературі виділено лише окремі аспекти забезпечення конкурентоспроможності та інноваційної діяльності в промисловості, тобто відсутній комплексний підхід до розвитку конкурентоспроможності, який ґрунтувався би на розробці концептуальних основ формування промислово-логістичних центрів як організаційних форм активізації процесів генерування інновацій в промисловості та забезпечення на цій основі зростання рівня її конкурентоспроможності. Це і послужило основою для визначення мети даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні ситуація більшості українських промислових підприємств характеризується системними проблемами в області енергозбереження, матеріаломісткості та застарілості технологічної організації виробництв, відсутністю зразків високотехнологічної продукції,

здатної ефективно конкурувати з провідними закордонними аналогами. Все це є здобутком діючої системи управління, за якої втрачено не тільки інноваційний та виробничий потенціал промисловості, але й науково-технічний потенціал, систему підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

За оцінкою більшою частотою експертів-науковців стан інноваційної діяльності в Україні визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є ключовим вектором економічної стратегії. Суттєво знижується рівень інноваційної активності в промисловості. Зокрема, за даними Державного комітету статистики України серед всієї кількості промислових підприємств у 2012 р. інноваційною діяльністю займалося лише 17,4 %, тоді як у 2002 р. – близько 15 %, а в 2000 р. – 18 % [13]. Для порівняння у США, Японії, Німеччині й Франції частка інноваційних підприємств становить 70–80% від їх загальної кількості [14].

Про низьку інноваційну активність підприємств свідчать і показники обсягів реалізованої інноваційної продукції в Україні, за якими лише 3,8% промислової продукції характеризується як інноваційна. Крім цього, спостерігається безупинне зниження рівня наукомісткості вітчизняної продукції. Протягом 2012 р. відбулося збільшення питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації, проте частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції знизилася на 3,3%. Як наслідок, вітчизняна промислова продукція стає дедалі менш конкурентоспроможною, а в експорті збільшується частка мінеральної сировини і продукції первинної переробки [13].

Важко позитивно оцінити і процеси, що відбуваються у виробничо-технологічній сфері діяльності промислових підприємств. Зокрема, не забезпечуються належні темпи оновлення основних засобів в машинобудуванні в результаті чого частка застарілого устаткування сягнула крайньої межі і становить 60–70 %. В більшості галузей промисловості домінують відсталі технології, які не дозволяють знижувати матеріало- та енергоємність виробництв, показники яких на Україні є у 4–5 разів вищим, ніж у європейських країнах. Незадовільними є й масштаби впровадження ефективних розробок у виробництво вітчизняними підприємствами, оскільки не забезпечується належний рівень співвідношення між обсягами витрат на науково-технічну діяльність та впровадження результатів в інноваційну продукцію, адже становить тільки 1:1,06, тоді як в розвинутих країнах таке співвідношення сягає не менше, ніж 1:10 [14].

Таким чином, окреслене дає підстави стверджувати про наявність цілої низки системних проблем в сфері інноваційної діяльності промислових підприємств, що є закономірним наслідком наявності неефективної системи управління їх науково-дослідною та інноваційною діяльністю.

По суті, сенс реформи в промисловості зводиться до необхідності створення умов для підвищення сприйнятливості промислових підприємств до інновацій за рахунок інтеграції різних елементів науково-технічного, виробничого, транспортного та освітнього потенціалу України.

Насамперед мова йде про створення промислово-логістичних центрів (ПЛЦ) як координаційних елементів промислово-логістичної системи, головна мета яких зводиться до створення умов для підвищенню ефективності та конкурентоспроможності промисловості України на основі освоєння досягнень науково-технічного прогресу, передового досвіду та втілення їх результатів в високотехнологічну, наукоємну продукцію власного промислового виробництва та комерціалізації власних високих технологій.

На функціонування ПЛЦ покладається реалізація цілого комплексу завдань в сфері забезпечення зростання рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств, за рахунок:

по-перше, формування цілісної системи впровадження наукових розробок у виробництво, що включає наукові дослідження, розробки технологій, впровадження їх у виробництво, випуск продукції та її успішне просування на внутрішній та світовий ринки;

по-друге, координації наукових розробок, їх науково-технічної і технологічної експертизи, а також постійного моніторингу інноваційної й інвестиційної діяльності відповідно до пріоритетних напрямків діяльності центру;

по-третє, аналіз передового світового досвіду в сфері виробництва техніки, технологій, а також організаційно-технічних рішень в галузі промислового виробництва та формування бази даних про найновітніші світові зразки техніки, технологій;

по-четверте, вивчення попиту і пропозиції на інноваційні розробки та виявлення можливостей їх виробництва на потужностях вітчизняних промислових підприємств;

по-п'яте, сприяння розвитку інформаційного забезпечення інноваційної діяльності та надання маркетингових послуг виробникам промислової продукції;

по-шосте, проведення та організації навчальних семінарів, здійснення дослідно-демонстраційної діяльності для пропаганди і розповсюдження нових знань, культур, технологій і видів діяльності в сфері промислового виробництва.

Зупинимось детально на функціональних особливостях та напрямках діяльності підрозділів ПЛЦ. Оскільки інтелектуальний потенціал промисловості базується на високому інтелекті інженерів-конструкторів, то базовим підрозділом ПЛЦ виступатимуть конструкторські бюро. Їх функціональна роль в процесі забезпечення зростання інноваційної активності промислових підприємств складається з таких позицій: 1) розробка нових та модернізацію діючих конструкцій виробів (комплексів, апаратів, механізмів, машин) на основі вивчення конструктивних елементів існуючих аналогів в закордонній практиці; 2) вивчення вітчизняних промислових потужностей щодо можливості виробництва складових елементів майбутнього виробу та проведення на цій основі робіт з проектування, складання, узгодження і

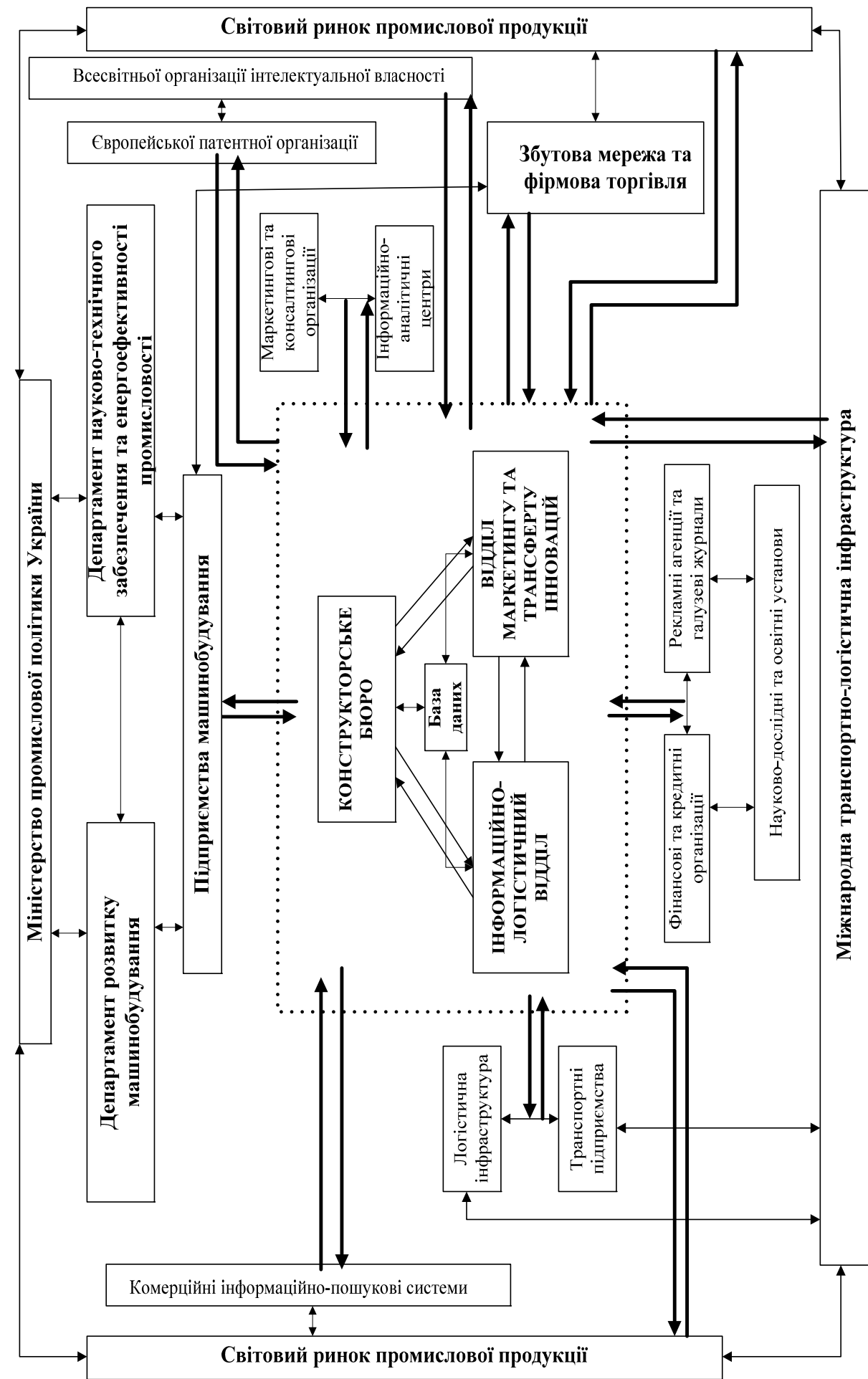

Рис. 1. Модель промислово-логістичного центру

затвердження креслень, підготовки іншої технічної документації передбачуваної конструкторської розробки; 3) розробка технічних завдань, ескізних та робочих проектів, встановлення технологічних режимів виготовлення виробів з подальшим виготовленням дослідного зразка, його експериментальною перевіркою та доведенням до встановленого технологічного документацією рівня якості, надійності, технологічності, екологічності виробу; 4) з'ясування недоліків, допущених в процесі виробництва експериментально зразка з внесенням змін в технічну документацію по конструкторській підготовці виробництва та запуск у виробництво перших промислових одиниць; 5) виконання робіт з монтажу, випробування, наладки та запуску в серійне виробництво конструкторської розробки.

Інформаційно-логістичний відділ спеціалізується на систематизації, зборі, збереженні, формуванні баз даних, необхідних для успішної організації та проведення інноваційної процесу, а також координує діяльність в сфері закупівель шляхом аналізу та прогнозування обсягу потенційних замовлень; встановлення ділових контактів; планування та організація схем та маршрутів постачання сировини, матеріалів та готової продукції на ринок відповідно до потреб споживачів; організація та планування діяльності складського господарства, реалізація процесу транспортування готової продукції та забезпечення її післяпродажного обслуговування.

Відділ маркетингу та трансферту інновацій спеціалізується на проведенні маркетингових досліджень ринку та забезпеченні комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. Його спеціалісти виступають в якості спеціалізованого посередника, забезпечуючи реалізацію наступних основних завдань: 1) комплексне дослідження ринку (визначення обсягу, сегментації ринку, тенденцій, виявлення ринків, що швидко зростають, та пошук шляхів виходу на ці ринки, наявність конкурентів, з'ясування та прогнозування майбутніх потреб споживачів) та розробка на його основі стратегії розвитку; 2) розробка ефективної системи просування та забезпечення стабільного обсягу збуту інноваційної продукції на основі впровадження ефективних рекламних заходів з подальшою розробкою рекомендацій з ефективного стимулювання продажів; 3) забезпечення комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності та майнові права ПЛЦ, включаючи: рекламу на інноваційний продукт і науково-дослідну діяльність центру, коло його ділових партнерів; потенційних споживачів тощо; 4) організація патентно-ліцензійних розробок; підготовка технологій до передачі; юридичний і технологічний супровід ліцензійних угод.

Враховуючи функціональні особливості та напрямки діяльності підрозділів, модель промислово-логістичного центру можна представити наступним чином (див. рис. 1). Створення ПЛЦ розглядається в якості найперспективнішої організаційної форми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств для реалізації їх науково-технічного потенціалу та створення умов для зростання рівня їх конкурентоспроможності. Координуючи зусилля трьох взаємопов'язаних підрозділів у підтримці взаємозв'язку та обміні інформацією, генеруванні інноваційної продукції й формуванні каналів її збуту, ПЛЦ покликаний забезпечити формування замкнутого кола промислово-логістичної взаємодії від стадії проведення наукових досліджень, нарощування та закупівлі сировини, комплектуючих, вузлів та агрегатів до виробництва та реалізації готової продукції промисловими підприємствами.

Висновок. Таким чином, на сьогоднішній день єдиним реанімаційним підходом до відродження конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств є створення і розвиток промислово-логістичних центрів, як організаційних форм активізації процесів генерування інновацій в промисловості. Їх характерна особливість пов'язані зі здатністю координувати та примножувати існуючий інтелектуальний потенціал конструкторських бюро за рахунок втілення досягнень науково-технічного прогресу в знання та досвід вітчизняних інженерів-конструкторів і створення на цій основі високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, яка не має аналогів в розвинутому світі. Перспективним напрямком подальших досліджень може стати розробка інструментарію взаємодії промислово-логістичних центрів з органами державної влади.

Література

1. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. / С.М. Ілляшенко ; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
2. Азоев Г.Л. Конкуренція: аналіз, стратегія і практика / Г.Л. Азоев. – М. : Центр економіки і маркетингу, 1996. – 208 с.
3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монография / А.Э. Воронкова – Луганск : Изд-во ВНУ, 2000. – 315 с.
4. Дикань В.Л. Забезпечення конкурентостійкості підприємства : монографія / В.Л. Дикань. – Харків. – Основа. – 1995. – 256 с.
5. Павлов В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення : монографія / В.А. Павлов. – Д. : Вид-во ДУЕП, 2006. – 276 с.
6. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М. Портер ; Пер. з англ. А. Олійник та Р. Сільський. – К. : Основи, 1997. – 390 с.
7. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М. – 2000. – 312 с.
8. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. І. Амоша //

Економіст. – 2005. – № 6. – С. 28–34.

9. Андрушків Б.М. Інноваційна діяльність підприємств та організацій як метод стабілізації економіки регіонів України / Б. М. Андрушків, Н. Б.Кирич, О. Б. Погайдак // Вісн. економ. науки України. – 2009. – № 1 (15). – С. 23–25.

10. Висоцька І. Б. Стан та проблеми інноваційної діяльності промисловості України / І.Б. Висоцька // наук. вісн. НЛТУ України. – 2008. – № 18.10 – С. 279–285.

11. Геєць В.М. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Геєця. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

12. Луциків І.В. Інноваційна діяльність в Україні: реалії сьогодення та перспективи розвитку / І.В. Луциків // Інноваційна економіка. – 2010. – № 4 (18). – С. 23–26.

13. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Андросчук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г.О. Андросчук // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 12. – С. 23–28.

References

1. Ilyashenko S. M. Management of Innovative Development [Text]:Textbook - 2-d ad. / S.M. Ilyashenko. —K.: Publishing house «Kniagynia Olga», 2005. — 324 p.

2. Azojev G.L. Competition: Analysis, Strategy and Practical Work [Text] / G.L. Azojev. - M.: Center of economic and marketing, 1996. – 208 p.

3. Voronkova A.E. Strategic Management of Competitiveness of Enterprise: Diagnostics and Organization [Text]: monograph/ A.E. Voronkova - Lugansk: Publishing house VNU, 2000. - 315 p.

4. Dykan V.L. Providing of Competitiveness of Enterprise [Text]: monograph / V. L. Dykan.- Kharkiv.-Osnova . - 1995.-256 p.

5. Pavlov V.A. Competitiveness of Enterprise: Estimation and Strategy of Providing [Text]: monograph / V.A. Pavlov. – D.: Publishing house of DUEE, 2006. – 276 p.

6. Porter M. Strategy of competition: Method of analysis of industries and activity of competitors [Text] / M. Porter; Transl. from Engl. of A. Oliynik and R. Silskiy. - K.: Osnovy, 1997. –390 p.

7. . Fatkhutdinov R.A. Competitiveness: Economy, Strategy, Management [Text] / R.A. Fatkhutdinov - M.: INFRA-M. - 2000. - 312 p.

8. Amosha O.I. The Innovative Way of Development of Ukraine: Problems and Decisions [Text] / O. I. Amosha // Economist. – 2005. –№ 6. – P. 28–34.

9. Andrushkiv B.M. Innovative Activity of Enterprises and Organizations as Method of Stabilizing of Economy of Regions of Ukraine [Text] / B. M. of Andrushkiv, N. B.Kirich, O. B. Pogaydak // Visnyk Ekonom. Nauky Ukrainy. – 2009. –№ 1 (15). – P. 23–25.

10. Visocka I. B. State and Problems of Innovative Activity of Industry of Ukraine [Text] / I.B. Visocka // Nauk. visn. NLTU Ukrainy. – 2008. –№ 18.10 – P. 279 –285.

11. Gejec V.M. The New Course: Reforms in Ukraine. 2010-2015. National lecture [Text] / by red. of V.M. Gejec [and others]. – K.: NVC NBUV, 2010.-232 p.

12. . Lucykiv I.V. Innovative Activity in Ukraine: Realities of Today and Prospect of Development [Text] / I.V. Lucykiv // Innovaciynna Ekonomyka. – 2010. – №4(18). – P. 23–26. 13.

13. Official site of the State Committee of Statistics [Electronic resource]. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Androschuk G.O. Innovative Activity in Ukraine: Economic Mechanism of Stimulation [Text] / G.O. Androschuk // Intellectualna Vlasnyst.– 2000. – №12. – P. 23–28.

Рецензія/Peer review : 1.7.2013 р. Надрукована/Printed :13.8.2013 р.

Рецензент: д.е.н., доцент кафедри економіки, організації і управління підприємством Української державної академії залізничного транспорту Якименко Н.В.